

6

Visserij

Auteurs

Hans Polet ¹
Els Torreele ¹
Hans Pirlet ²
Thomas Verleye ²

Met medewerking van John Depestele (ILVO)

Lectoren

**Technische Werkcommissie Visserij van de
Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij**

¹ Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO)

² Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

Te citeren als:

Polet, H., Torreele, E., Pirlet, H., Verleye, T., 2015. Visserij. In: Pirlet, H., Verleye, T., Lescauwae, A.K., Mees, J. (Eds.), Compendium voor Kust en Zee 2015: Een geïntegreerd kennisdocument over de socio-economische, ecologische en institutionele aspecten van de kust en zee in Vlaanderen en België. Oostende, Belgium, p. 141-156.

In 2013 bedroeg de wereldwijde productie van visserijproducten 191 miljoen ton. De wildvangst neemt 49% (93,8 miljoen ton) van de totale productie voor haar rekening, met 82,1 miljoen ton zeevis (*FAO Fisheries and Aquaculture Information and Statistics Service 2015*). De vloot van de Europese Unie (EU) zorgt voor iets meer dan 5% van de globale visproductie waarbij Denemarken, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Spanje samen instaan voor ongeveer de helft van de Europese vangsten. De Belgische visserij is een kleinere speler op het Europese toneel. In 2013 bedroeg de vangst van de Belgische vissers 0,2% van het Europese totaal (*FAO Fisheries and Aquaculture Information and Statistics Service 2015*). De Belgische vissersvloot was in 2014 goed voor 0,1% van de totale Europese vloot met een tonnage en motorvermogen die respectievelijk 0,9 en 0,7% van het Europese totaal vormden (*Facts and figures on the Common Fisheries Policy 2014*).

6.1 Beleidscontext

Het beheer van de Europese vissersvloot en het behoud van de visbestanden worden in de eerste plaats geregeld door het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) (verordening (EU) nr. 1380/2013), onder toezicht van het Directoraat-Generaal Maritieme Zaken en Visserij (*DG MARE*) van de Europese Commissie (EC) (meer informatie: *overzicht Europese wetgeving met betrekking tot GVB*). Het GVB kadert binnen de strategie van de Europese Unie voor duurzame ontwikkeling (COM (2001) 264) en *de Wereldtop voor Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg (2002)* (zie *Duurzaam gebruik*), waarbij gestreefd wordt naar een ecosysteemgerichte benadering en een duurzame exploitatie van de levende biologische rijkdommen van de zee. Bij het opstellen van het Europese beleid inzake visserij wordt een beroep gedaan op bijdragen vanuit adviesraden (zie *besluit 2004/585/EG*), alsook op inbreng vanuit een aantal nationale diensten en internationale instanties zoals het Wetenschappelijk, Technisch en Economisch Comité voor de Visserij (STECF) van de EC en de Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee (ICES) (*Adriansens 2009, handleiding voor het GVB 2009*). Het Europese visserijbeheer steunt op wetenschappelijke data verzameld door EU-lidstaten op grond van het kader voor gegevensverzameling (verordening (EG) nr. 199/2008 en verordening (EG) nr. 665/2008) dat op dit moment door de EC herzien wordt (zie *Duurzaam gebruik*).

Op nationaal niveau heeft Vlaanderen de exclusieve bevoegdheid over de zeevisserij (decreet van 28 juni 2013), met uitzondering van de bemannings- en keuringsvoorwaarden die nog steeds onder de federale bevoegdheid vallen. Voor de commerciële visserij wordt het beleid uitgestippeld door het Vlaamse ministerie voor Landbouw en Visserij (*Schauvliege 2014*). Het *departement Landbouw en Visserij* zorgt in de eerste plaats voor de beleidsvoorbereiding op Europees en op Vlaams niveau. Binnen dit departement heeft de *afdeling Visserijbeleid en Kwaliteit Dier* een ruimere opdracht omdat ze niet alleen instaat voor de vertaling van het Europese beleid, het formuleren van beleidsvoorstellen en het ontwerpen van regelgeving, maar tevens voor de uitvoering van het visserijbeleid. Dit vertaalt zich in de uitvoering van het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) en Vlaams (Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquacultuursector (FIVA)) ondersteuningsbeleid voor investeringen en acties ten gunste van de visserij. Het Belgische Operationele Programma (EFMZV) 2014-2020 (zie *Duurzaam gebruik - Duurzame visserijsector*) creëert hierbij een kader en een handleiding voor de besteding van de fondsen van het EFMZV. De uitvoering omvat eveneens de controle van activiteiten en het publiceren van de verzamelde gegevens in *jaarlijkse overzichten*. De *dienst Zeevisserij* is een onderdeel van de afdeling en staat in voor de coördinatie, uitvoering en controle van het visserijbeleid.

Daarnaast wordt het beleid wetenschappelijk ondersteund door het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (*ILVO*). De Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (*SALV*) adviseert de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement over het beleid en de ontwerpen van de regelgeving met betrekking tot alle economische, ecologische, sociale en maatschappelijke aspecten van het landbouw- en visserijbeleid. Het visserij-gerelateerd advies wordt voorbereid door de Technische Werkgroep Visserij van de SALV. De Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (*Miniraad*) verleent eveneens advies bij een aantal visserij-gerelateerde dossiers. De *Rederscentrale* wordt erkend als de producentenorganisatie in de sector visserijproducten en als beroepsvereniging ter vertegenwoordiging van de werkgevers. Verder heeft de Stichting Duurzame Visserijontwikkeling (*SDVO*) tot doel de belangen van de Belgische zeevisserijcluster te behartigen, te begeleiden en te steunen in alle domeinen die bijdragen tot de duurzaamheid van de visserij. Zowel de Rederscentrale als SDVO zijn vertegenwoordigd in de adviesraden die relevant zijn voor de Belgische visserijsector. De promotiecampagnes van vis (bv. vis van het jaar, seizoensvis) van eigen bodem gebeurt in samenwerking met het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (*VLAM*). De beleidscontext waarin de Belgische visserijsector opereert, wordt verder uitvoerig geschetst in *Vanderperren & Polet (2009)* (CLIMAR-project *fase 1* en *fase 2* BELSPO), het Belgische Operationele Programma (EFMZV) 2014-2020 en *VIRA (2014)*. Een uitgebreid overzicht van de wetgeving met betrekking tot de visserij wordt gegeven in de *kustcodex thema visserij*.

De regelgeving voor de recreatieve visserij komt aan bod op de website van het [departement Landbouw en Visserij](#). Een uitgebreid overzicht van de regelgeving voor recreatieve vissers die gebruik maken van boten, werd uitgewerkt in het kader van het LIVIS-project en komt onder meer aan bod in [Verleye et al. \(2015a\)](#).

6.2 Ruimtegebruik

Het GVB is van kracht in de Belgische visserijzone (wet van 10 oktober 1978) waarvan de grenzen in België overeenkomen met de exclusief economische zone (EEZ, wet van 22 april 1999). In deze zone valt het uitoefenen van de visserijactiviteit onder de rechtsmacht van België (visserij is echter een Vlaamse bevoegdheid, zie hierboven), evenwel rekening houdend met de rechten voor buitenlandse vaartuigen die voortvloeien uit het GVB en de toepasselijke internationale reglementering ([Maes et al. 2004 \(MARE-DASM-project BELSPO\)](#)). De Belgische visserijzone geeft bijgevolg ongelimiteerde toegang aan alle EU-lidstaten, met uitzondering van Spanje, Portugal en Finland die slechts mogen vissen op ongelimiteerde en niet-gequoteerde vissoorten ([Douve & Maes 2005, GAUFRE-project BELSPO](#)).

In de territoriale zee (de zone vanaf de gemiddelde laagwaterlijn tot 12 nautische mijl (nm)) wordt de visserij geregeld door de nationale wetgeving (wet 19 augustus 1891). Deze bepaalt dat vissersschepen tussen 0 en 12 nm geen motorvermogen mogen hebben boven 221 kW indien ze met een boomkor vissen en dat tussen de 0 en 3 nm enkel schepen met een brutotonnage van minder dan 70 GT toegelaten zijn die ingeschreven zijn in het Kustvisserssegment (zie **Maatschappelijk belang - Belgische vissersvloot**). Een uitbreiding van deze zone tot 4,5 nm werd opgenomen in het kader van het marien ruimtelijk plan (KB van 20 maart 2014), maar dient nog goedgekeurd te worden op EU-niveau.

In de territoriale zee wordt de visserij exclusief voorbehouden aan Belgische vissers, al zijn er onder bepaalde voorwaarden eveneens Franse en Nederlandse vissers toegelaten op basis van multilaterale overeenkomsten ([Douve & Maes 2005, GAUFRE-project BELSPO](#)) en Europese regelgeving:

- Het verdrag tot herziening van het op 3 februari 1958 gesloten verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie (2008) geeft Nederlandse vissers ongelimiteerde rechten voor het vissen in de Belgische territoriale zee;
- De Belgisch-Franse overeenkomst over de visvangst op ijle haring (gevangen tussen december en april) en sprot in de Franse en Belgische territoriale wateren (1975) geeft Franse vissersschepen, onder bepaalde voorwaarden, toelating tot het vangen van sprot en haring in de Belgische territoriale zee;
- Verordening (EU) nr. 1380/2013 maakt tevens melding van de toegang tot de kustwateren en verleent Nederland onbeperkt toegang tot de Belgische 3-12 nm zone en de Franse haringvisserij tot de ganse territoriale zee (0-12 nm).

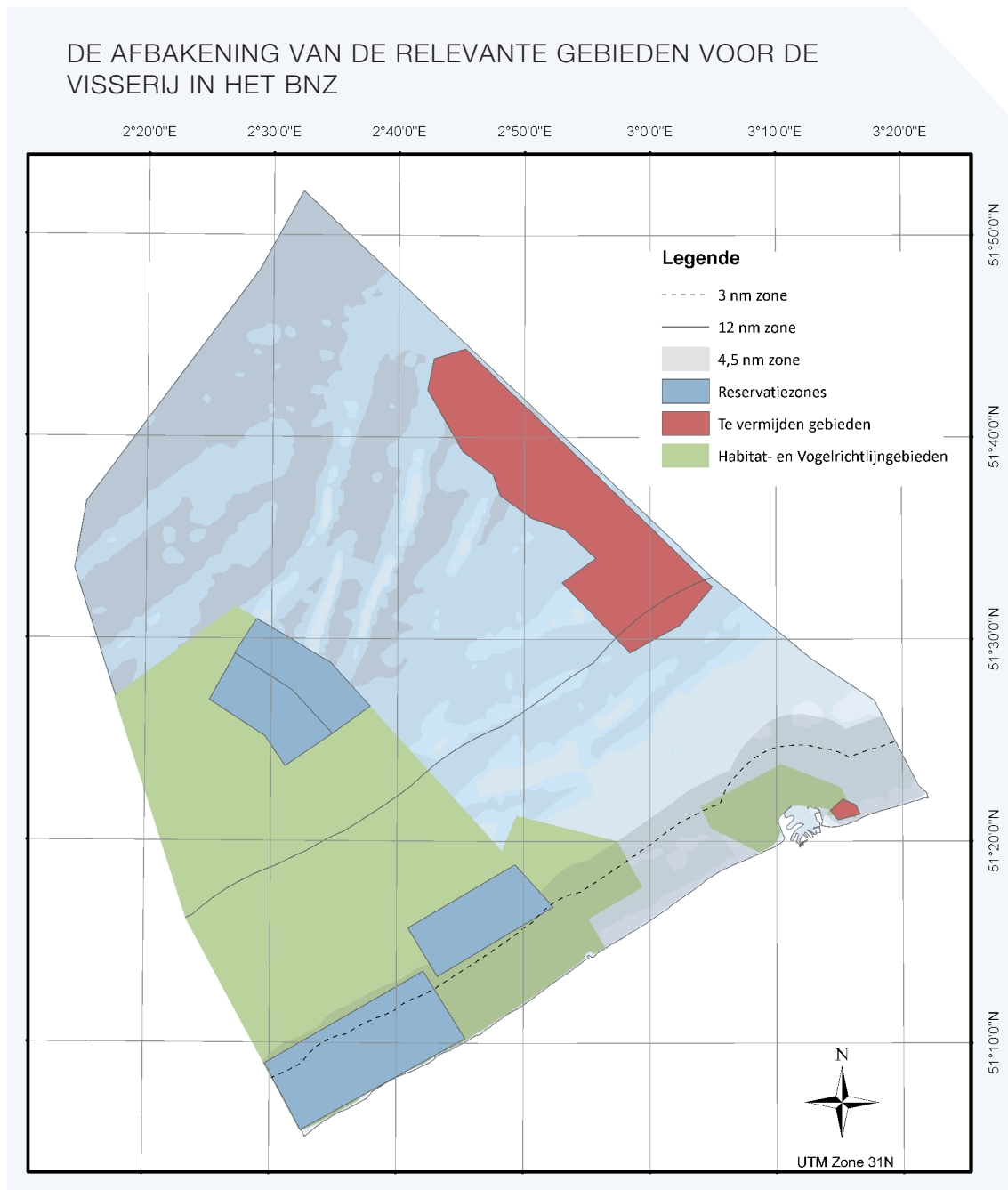
De visserijactiviteiten zijn verboden ter hoogte van de Paardenmarktsite, een stortplaats van oorlogsmunitie ([Maes et al. 2000](#)) (zie thema **Militair gebruik**). Daarnaast stelt het KB van 11 april 2012 een verbod in voor reguliere scheepvaart (en dus *de facto* visserij) in een veiligheidszone van 500 m rond de windmolenparken (zie thema **Energie (incl. kabels en leidingen)**). Het samengaan tussen de windmolenparken op zee en passieve visserij en maricultuur werd uitvoerig onderzocht in het kader van het MARIPAS-project ([Verhaeghe et al. 2011](#)) en vormt tevens een deelaspect van het [Aquavalue-project](#) (zie ook thema **Aquacultuur**).

In het marien ruimtelijk plan (KB van 20 maart 2014, zie ook [Van de Velde et al. 2014](#)) worden binnen het habitatrichtlijngebied 'Vlaamse Banken' in 4 zones maatregelen voorzien om enerzijds alternatieve, duurzame visserij te stimuleren en anderzijds het milieu beter te beschermen (zie ook thema **Natuur en milieu**). Deze reservatiezones worden ter goedkeuring voorgelegd aan Europa. Sportvisserij is in het hele natuurgebied toegelaten voor zover ze de bodem niet beroert, mits enkele uitzonderingen voor de bestaande recreatieve garnaalvisserij.

Een gedetailleerd overzicht van de visserijactiviteiten van Belgische, Nederlandse en Britse vissersvaartuigen in het BNZ, i.e. de geografische verspreiding van de vloot (VMS-data) en informatie over de doelsoorten over de laatste 3 jaar (logboekgegevens), wordt gegeven in [Pecceu et al. \(2014\)](#). De visserij-intensiteit en de aanvoer van de doelsoorten zijn weergegeven per vlagstaat, per *métier* en per kwartaal voor activiteiten binnen het BNZ. Hoe dan ook is het BNZ van ondergeschikt belang voor de Belgische commerciële vissersvloot daar slechts zo'n 10 % (laatste 5 jaar, niet-gepubliceerde data ILVO) van de totale aanvoer uit dit gebied komt. De Belgische kustvissersvaartuigen alsook de Nederlandse boomkor- en pulskorvloot zijn daarentegen vrij actief in het BNZ.

Verder zijn de Belgische vissers ook actief buiten de Belgische zeegebieden, namelijk in de zuidelijke en centrale Noordzee maar ook in de westelijke wateren. In het kader van het GVB en door multilaterale overeenkomsten hebben Belgische vissersvaartuigen toegang gekregen tot de kustwateren van een aantal andere Europese lidstaten (zie [VIRA 2014](#)). Daarnaast beschikken Belgische vissers eveneens over beperkte quota in Noorse wateren. Een gedetailleerde lijst van deze zeegebieden wordt gegeven in het [VIRA \(2014\)](#).

Een kaart met de historische visgronden (1929-1999) kan teruggevonden worden op de website '[Een Eeuw Zeevisserij in België](#)' van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ).

Figuur 1. De afbakening van de relevante gebieden voor de visserij in het BNZ (Bron: KBIN/IRSNB, [marineatlas.be](#) (gebaseerd op het KB van 20 maart 2014)).

6.3 Maatschappelijk belang

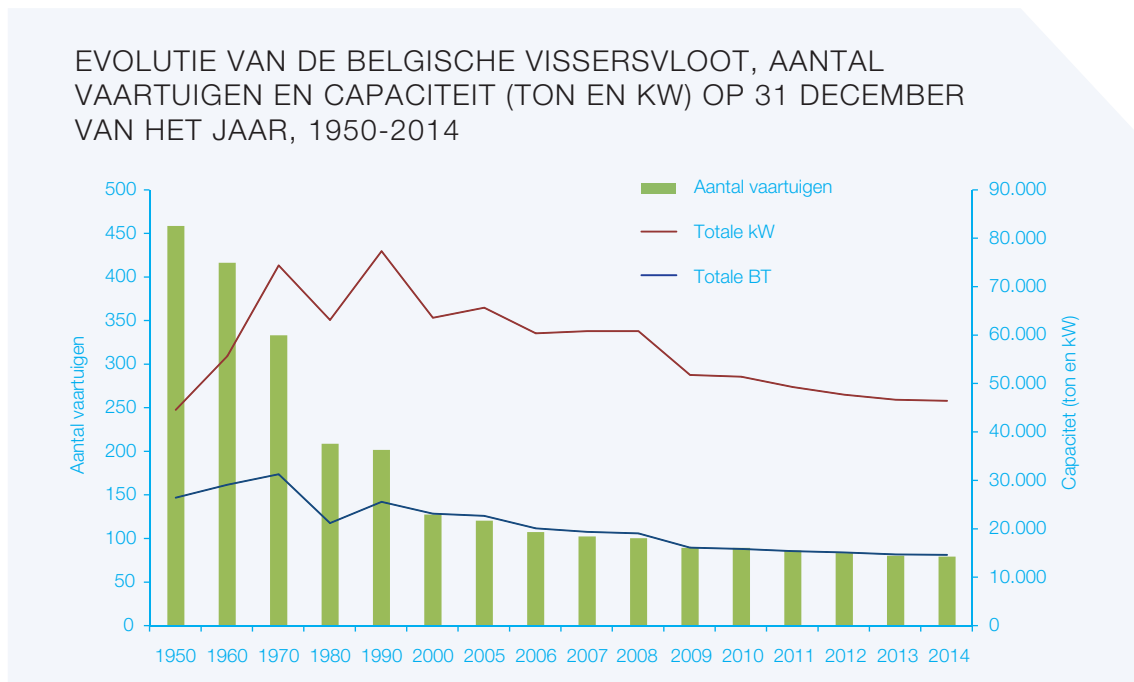
6.3.1 Tewerkstelling

De tewerkstelling binnen de visserijsector kent een daling die kadert binnen de crisis waarmee de visserijsector te kampen heeft (zie *Duurzaam gebruik*). In 2013 telde België nog 541 erkende zeevissers, daarnaast waren 2.057 mensen tewerkgesteld in bedrijven waar diverse visproducten verwerkt of verhandeld worden (verwerkings- en conserveringsbedrijven (904), groothandelszaken (593) en de detailhandel (560)) (*VIRA 2014*). Eén van de belangrijkste uitdagingen binnen de sector is het verhogen van de aantrekkelijkheid van het zeevissersberoep en het vinden van goed opgeleide jongeren, zoals ook aangehaald in het *SALV-advies over de beleidsnota Landbouw en Visserij 2014-2019, deel visserij*. Er worden inspanningen geleverd om de instroom van jongeren in de sector te verbeteren door bijvoorbeeld het *Fonds voor Scheepsjongeren*, waarin de reders van Belgische vissersvaartuigen verplicht een jaarlijks vastgelegde bijdrage dienen te storten (voor 2015: besluit van de Vlaamse regering van 3 juli 2015). Het aantal scheepsjongeren daalde in de periode 1980 tot 2014 van 222 naar 66, dit ondanks het optrekken van de maximale leeftijd in 1988 en 2001.

6.3.2 Belgische vissersvloot

Op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2005 wordt de vissersvloot onderverdeeld in 3 segmenten:

- Een Groot Vlootsegment (GVS): alle vissersvaartuigen met een motorvermogen van meer dan 221 kW en gelijk aan of minder dan 1.200 kW;
- Een Klein Vlootsegment (KVS): alle vissersvaartuigen die een motorvermogen hebben van 221 kW of minder, met uitsluiting van het Kustvisserssegment;
- Een Kustvisserssegment: alle vissersvaartuigen die een motorvermogen hebben van 221 kW of minder, een tonnenmaat van hoogstens 70 GT en die zeereizen ondernemen van maximaal 48 uur (MB van 16 maart 2012) met een Belgische haven als begin- en eindpunt. De aansluiting bij het Kustvisserssegment gebeurt op vrijwillige basis en dient goedgekeurd te worden door de dienst Zeevisserij.

Figuur 2. Evolutie van de Belgische vissersvloot, aantal vaartuigen en capaciteit (ton en kW) op 31 december van het jaar, 1950-2014 (*Visserijrapport (VIRA) 2014*).

De Belgische zeevisserijvloot bestond in 2015 uit 76 vaartuigen met een totaal vermogen van 45.327 kW en een bruto tonnage van 14.072 BT (*Devogel & Velghe 2016*). Het gerapporteerde totale vermogen wijkt af van het gerapporteerde vermogen in de Officiële lijst van de Belgische vissersvaartuigen omdat deze laatste geen rekening houdt met het bijkomende fictieve vermogen. Tussen 1950 (457 vaartuigen) en 2000 (127 vaartuigen) was er een sterke daling van het aantal actieve vissersschepen. Het totale motorvermogen kende echter geen vergelijkbare afname en bleef relatief stabiel (figuur 2). Dit is hoofdzakelijk te wijten aan de tendens naar grotere vaartuigen binnen de boomkorvisserij (*Rijnsdorp et al. 2008*) die onder meer mogelijk gemaakt werd door het samenvoegen van motorvermogens (*Operationeel Programma in uitvoering van het Nationaal Strategisch Plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013*). De dynamiek van de Belgische vissersvloot met wijzigende eigenaars, immatriculatienummers, aanleghavens en technologische uitrusting is doorzoekbaar in een databank op de website '*Een Eeuw Zeevisserij in België*' van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) en het overzichtartikel *Lescrauwaet et al. (2013)*.

Een andere belangrijke uitdaging voor de Belgische visserijsector, betreft het verjongen van de vloot. De gemiddelde leeftijd van de romp (casco) van Belgische vissersschepen is opgelopen tot 25 jaar waarbij 52 vaartuigen een romp hebben ouder dan 20 jaar (*VIRA 2014*). Doordat een aantal vaartuigen efficiëntere motoren gingen gebruiken na de brandstofcrisis in 2008, ligt de gemiddelde leeftijd van een motor een stuk lager (11 jaar). Echter, de vraag naar nieuwbouwmogelijkheden ter vervanging van bestaande schepen neemt sterk toe, maar vanuit het GVB wordt geen steun verleend voor het bouwen van nieuwe schepen (*VIRA 2014*). De visserij-inspanning, aanvoer en besomming per vlootsegment is terug te vinden in *Devogel & Velghe (2016)* (zie *Maatschappelijk belang - Aanvoer en besomming*). In het *VIRA (2014)* komen eveneens de rentabiliteit, loonkosten, brandstofprijzen, etc. van de vissersvloot aan bod.

6.3.3 Aanvoer en besomming

De historische aanvoer (1929 – 1999) van vis door Belgische vissersvaartuigen per soort en per visgrond wordt bijgehouden op de website '*Een Eeuw Zeevisserij in België*' van het VLIZ. Deze aanvoer kende een piek na de Tweede Wereldoorlog toen meer dan 70.000 ton vis per jaar werd aangeland in de Belgische havens. Sindsdien daalde de aanvoer nagenoeg constant tot 2009 (19.175 ton), in 2015 bedroeg de aanvoer 22.489 ton (*Devogel & Velghe 2016*). De langdurige daling in de aanvoer tot 2009 is in belangrijke mate te verklaren door een wijziging in het vangstassortiment (*VIRA 2014*), maar ook de brandstofcrisis, de afname van de visbestanden, de afname van de vissersvloot, de quotabeperkingen, technologische evoluties en de beperking van de visserij-inspanning speelden een rol (zie *Duurzaam gebruik*). In 2015 werd 18.377 ton verhandeld in Belgische havens en 4.112 ton in buitenlandse havens. De haven van Zeebrugge staat in voor 64,9% van de aanvoer in Belgische havens, Oostende voor 34,3% en Nieuwpoort voor 0,8%. Qua aanvoervolume vormden schol, tong, roggen en kabeljauw de belangrijkste soorten in 2015 (*Devogel & Velghe 2016*).

De besomming of omzet is de opbrengst van de gevangen en in de openbare afslag verkochte visserijproducten (verhandelde + niet-verhandelde waarde). De totale besomming van vis door Belgische vissersvaartuigen steeg nagenoeg constant na de Tweede Wereldoorlog van ongeveer 80 miljoen euro (geïndexeerde waarde ten opzichte van basisjaar 2007) tot pieken van ongeveer 130 miljoen euro op het einde van de jaren '80 en begin de jaren '90 (website '*Een Eeuw Zeevisserij in België*', VLIZ). Nadien daalde de jaarlijkse omzet tot 2009 (68,367 miljoen euro), gevolgd door een stijging tot 81,815 miljoen euro in 2015. Tong bleef met 37% van de besomming de belangrijkste vissoort voor de Belgische visserij in 2015 (*Devogel & Velghe 2016*). De besomming van de individuele soorten wordt voor de periode tussen 1929 en 1999 bijgehouden op de website '*Een Eeuw Zeevisserij in België*' van het VLIZ. Voor de meer recente jaren kan de besomming per soort teruggevonden worden op de *website* van het departement Landbouw en Visserij.

6.3.4 Handel en consumptie van visproducten

In België zijn drie visveilingen actief: Zeebrugge, Oostende en Nieuwpoort, waarbij Zeebrugge en Oostende samen ondergebracht zijn onder de 'Vlaamse Visveiling'. De gemiddelde visprijs over alle soorten heen in Belgische havens, steeg na de Tweede Wereldoorlog nagenoeg onafgebroken tot een piek van 4,48 euro per kg in 2006. In 2014 bedroeg de gemiddelde visprijs in Belgische havens 3,64 euro per kg (*Devogel & Velghe 2016*).

Uit cijfers van *GfK Panel Services Benelux* voor VLAM blijkt dat de Belg in 2013 per capita 9,4 kg vis, week- en schaaldieren kocht voor een bedrag van 104,5 euro. De zelfvoorzieningsgraad voor vis, week- en schaaldieren in België en Luxemburg van zowel de visserij als de aquacultuur bedroeg 14,6% in 2008 (VLAM). In 2013 liep de

invoerwaarde van visproducten op tot 1,64 miljard euro, met Nederland als voornaamste leverancier. De uitvoer klokte af op 835 miljoen euro (97,7% binnen de EU), met als belangrijkste afzetmarkten Frankrijk en Nederland ([VIRA 2014](#)).

6.3.5 Visserijgemeenschappen

De sociale dimensie van de visserijsector (opleiding, tewerkstelling, welzijn, etc.) komt in detail aan bod in het [VIRA \(2014\)](#). De invloed van het GVB op de sociale en economische aspecten van visserijgemeenschappen werd bestudeerd in een Europese studie: 'Regional social and economic impacts of change in fisheries-dependent communities 2011' met een gevalstudie in Oostende ([Assessment of the status, development and diversification of fisheries-dependent communities. Oostende Case Study Report 2010](#)). Het [GIFS-project](#) onderzocht het socio-economische en culturele belang van de kustvisserij voor kustgemeenschappen. In het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek ([ILVO](#)) wil de [socio-economische onderzoeksceel VISEO](#) kennis samenbrengen rond Techniek, Ecosysteem en Maatschappij in geïntegreerd en doelgericht sociaal-wetenschappelijk onderzoek, dat tegemoet komt aan de noden van de visserijsector en het beleid. De onderzoeksthema's betreffen onder meer onderzoek op bedrijfs- en sectorniveau, ketenonderzoek, onderzoek naar de sector in een internationale marktomgeving en onderzoek naar de impact van beleid op de competitiviteit van de sector en de omgeving.

Complementair aan de [FAO Code of Conduct for Responsible Fisheries \(1995\)](#), publiceerde de FAO de [Voluntary Guidelines for Securing Sustainable Small-Scale Fisheries in the Context of Food Security and Poverty Eradication \(2015\)](#). Deze richtlijnen hebben als doel bij te dragen tot de visibiliteit, erkenning en versterking van de reeds belangrijke rol van de kleinschalige visserij, het bevorderen van de internationale inspanningen inzake het bestrijden van honger en armoede, alsook het stimuleren van een verantwoorde visserij en een duurzame socio-economische ontwikkeling. FAO publiceerde eveneens technische richtlijnen voor een duurzaam en sociaal-verantwoord beheer van de recreatieve visserij in [FAO Technical Guidelines for Responsible Fisheries – Recreational Fisheries \(2012\)](#).

6.4 Impact

Visserijactiviteiten hebben een effect op het (mariene) ecosysteem, maar de precieze impact is nog steeds voorwerp van discussie. Naast het doden, verplaatsen, beïnvloeden en al dan niet onttrekken van mariene organismen, zorgen bepaalde visserijtechnieken voor een zekere mate van bodemberoering ([Depestele et al. 2014](#), [Teal et al. 2014](#), [Depestele et al. 2015](#)). Dit zorgt ervoor dat de natuurlijke evenwichten door visserij-activiteiten wijzigen. Verder hebben ook factoren zoals het energieverbruik van de vissersschepen, dat nagenoeg uitsluitend bestaat uit fossiele brandstoffen, en de afvalproductie een invloed op het milieu ([VIRA 2014](#)). Een overzicht van de impact door visserijactiviteiten komt aan bod in [Polet & Depestele \(2010\)](#) en de [Strategische Milieubeoordeling \(SMB\) van het Nationaal Operationeel Programma voor de Belgische visserijsector 2014 - 2020](#). Deze laatste SMB is vereist op basis van het KB van 18 mei 2008. Hieronder wordt in meer detail ingegaan op een aantal van de effecten.

6.4.1 Overbevissing en illegale, ongemelde en ongereguleerde visserij

Een structureel gebrek aan evenwicht tussen de vangstcapaciteit van een (meestal internationaal samengestelde) vissersvloot en het biologische potentieel van de visbestanden die hierdoor worden geëxploiteerd, leidt tot de overbevissing van deze bestanden. Vooral wanneer de overbevissing een gereduceerde voortplantingscapaciteit tot gevolg heeft, veroorzaakt deze uiteindelijk veelal het ineenstorten van de betrokken populaties. Bovendien kan visserij veranderingen in de structuur van de gemeenschappen en het voedselweb teweeg brengen die mogelijk onomkeerbaar zijn ([Pauly et al. 1998](#), [Polet et al. 2008](#), [OSPAR QSR 2010](#)). Quota-overzichten en aanvullende quotamaatregelen worden gepubliceerd op de [website](#) van de dienst Zeevisserij. Overschrijdingen van de Belgische quota behoren eerder tot de uitzonderingen. In 2014 heeft de EC echter een quotaverlaging opgelegd aan België voor enkele bestanden van schelvis, haring, schol en rog ([overzichtslijst](#)), daar de quota van de desbetreffende vissoorten in 2013 werden overschreden in de betrokken gebieden. De rechtsgrondslag voor deze verlagingen wordt gevormd door [verordening \(EG\) nr. 1224/2009](#).

Het effect op de mariene biologische gemeenschappen wordt in de hand gewerkt door illegale, ongemelde en ongereguleerde (IOO - IUU) visserij ([handbook on IUU regulation 2010](#), [website dienst Zeevisserij](#), [website DG MARE](#)) en het teruggooien van niet-beoogde of economisch minder interessante soorten (zogenaamde

bijvangst). Ook illegale praktijken zoals *high-grading*, waarbij de waarde van de vangst wordt gemaximaliseerd door kleinere individuen van een bepaalde soort terug te gooien ten voordele van grotere exemplaren (meer informatie: [Vandriessche et al. 2008](#), [handleiding voor het GVB 2009](#)), dragen hiertoe bij. In [Lescrauwaet et al. \(2013\)](#) wordt een inschatting gegeven van de ongemelde vangst en bijvangst van de Belgische zeevisserij tussen 1929 en 2010.

In 2010 introduceerde [ICES](#) het principe van de maximale duurzame opbrengst (MDO - MSY) als basis voor haar adviesverlening. Onder een gezonde MDO-toestand wordt verstaan dat de biomassaniveaus van de betrokken bestanden voldoende hoog en de visserijsterfte voldoende laag zijn om de maximale duurzame opbrengst blijvend te verzekeren ([VIRA 2012](#)). In [Moreau en Volckaert \(2012\)](#) en in het kader van [VIRA \(2014\)](#) werden zeven Noordzeevisbestanden aan het MDO-referentiekader getoetst. In 2013 konden vier van deze visbestanden als biologisch gezond worden gecatalogeerd: haring, schelvis, schol en makreel. Koolvis kende in datzelfde jaar een te lage biomassa, terwijl voor tong geldt dat de biomassa tot voldoende hoge waarden steeg, maar de visserijsterfte nog net boven de als duurzaam beschouwde grens zit. Het bestand van kabeljauw evolueert in gunstige richting, maar scoort nog steeds negatief op beide criteria ([ICES adviezen](#)).

6.4.2 Impact van het vistuig

De impact van de visserijactiviteit op het ecosysteem en de biologische gemeenschappen hangt in sterke mate af van het gebruikte vistuig, het tijdstip en de plaats waar gevist wordt, al spelen ook factoren zoals de maaswijdte van de netten, alsook de kennis van de schipper een belangrijke rol. In 2012 werd het Europese project [BENTHIS](#) opgestart om de impact van visserij op benthische ecosystemen in detail te bestuderen waarbij één gevalstudie zich richt op de Noordzee. De resultaten wijzen alvast op een meer genuanceerd verhaal wat bodemberoering en de geassocieerde mortaliteit van benthische organismen betreft, vooral omdat het wetenschappelijke inzicht verbeterd door het beschikbaar komen van visserij-verspreidingsgegevens op hoge resolutie ([Teal et al. 2014](#), [Eigaard et al. submitted](#)). In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de impact van de meest voorkomende types vistuig in de Belgische visserij. Hierbij dient vermeld te worden dat er de laatste jaren ook meer aan bordensleepnetvisserij wordt gedaan. Het huidig Belgisch onderzoek naar de impact van deze techniek is echter beperkt. Enkele alternatieve visserijtechnieken worden besproken in [Polet & Van Peteghem \(2010\)](#).

6.4.3 Impact op overige gebruikers

De ruimtelijke impact van visserijactiviteiten op andere gebruikers van de zee, werd behandeld in het [GAUFRE-project \(BELSPO\)](#). In [Maes et al. \(2004\)](#) ([MARE-DASM-project BELSPO](#)) werd een knelpuntenanalyse van de beroepsvisserij uitgevoerd. De compatibiliteit met andere gebruikers in het BNZ komt eveneens aan bod in het marien ruimtelijk plan (KB van 20 maart 2014, zie ook [Van de Velde et al. 2014](#)).

6.4.4 Recreatieve visserij

In het BNZ bestaat de recreatieve visserij vooral uit strandhengelen of hengelen vanop pieren of strandhoofden, strandvisserij met passieve netten, zeehengelen gebruik makend van boten en garnaalvisserij met kleine sleepnetten (boomkor en bordennet). Met uitzondering van de passieve visserij met vaste netten, is de sportvisserij in de Belgische wateren niet vergunningsplichtig en er is dan ook maar weinig bekend over de totale omvang van deze visserij ([Goffin et al. 2007](#)). In 2015 besliste de Vlaamse regering (besluit van de Vlaamse regering van 13 maart 2015) definitief tot een verbod op het gebruik van warrel- en kieuwnetten door recreatieve vissers in de intertidale zone ter bescherming van zeezoogdieren. Het gebruik van warrel- en kieuwnetten beneden de laagwaterlijn werd reeds verboden door het KB van 21 december 2001.

Sportvisserij Vlaanderen vzw telt ongeveer 2.000 zeesportvissers. De grootte van de recreatieve vissersvloot, alsook een eerste inzicht in de visserij-inspanningen en vislocaties wordt gegeven in [Verleye et al. \(2015a\)](#) en van [Winsen et al. \(2016\)](#) (LIVIS, GIFS). Het LIVIS-project tracht eveneens een kader te scheppen om de mogelijke transitie naar een nog op te richten kleinschalig visserijsegment in België te stimuleren. Een eerste inschatting van de recreatieve vangsten op kabeljauw werd gegeven door [ILVO \(2007\)](#), een tweede inventarisatie van de recreatieve visserij gebeurde door Van Den Steen (2010). Sinds 2016 is er een grootschalig [Belgisch monitoringsprogramma](#) lopende (VLIZ, ILVO) met als doel de recreatieve visvangsten in kaart te brengen. Het socio-economisch belang en een ruwe inschatting van de vangsten door de recreatieve visserijsector komt aan bod in [Persoon \(2015\)](#). In [Lescrauwaet et al. \(2013\)](#) wordt een inschatting gemaakt van de omvang van onder meer de recreatieve zeevisserij tussen 1929 en 2010.

Tabel 1. Een overzicht van de impact van de meest voorkomende types vistuig in de Belgische visserij.

VISTUIG	IMPACT OP HET ECOSYSTEEM	LITERATUUR
Boomkorvisserij (gericht op vis en/of garnaal)	Bodemberoering en geassocieerd effect op benthos en habitat	<i>Lindeboom & De Groot 1998 (Impact II), Operationeel Programma in uitvoering van het Nationaal Strategisch Plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013, Houziaux et al. 2008 (Project BELSPO), Polet et al. 2008, Rabaut et al. 2008, Depestele et al. 2008, Polet et al. 2010, Polet & Depestele 2010, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Van Lancker et al. 2012 (QUEST-4D-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO), Depestele et al. 2015</i>
	Bijvangst en teruggooi	<i>Operationeel Programma in uitvoering van het Nationaal Strategisch Plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013, Polet et al. 2008, Depestele et al. 2008, Vandendriessche et al. 2008, Polet et al. 2010, Polet & Depestele 2010, Depestele et al. 2011, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Verschueren et al. 2012, Depestele et al. 2014, Depestele 2015</i>
	Verschuivingen in het voedingsgedrag van zeevogels door teruggooi	<i>Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Sotillo et al. 2012, Sotillo et al. 2014, Depestele et al. 2014, Depestele 2015</i>
	Verbruik van brandstoffen en grondstoffen	<i>Depestele et al. 2007, Operationeel Programma in uitvoering van het Nationaal Strategisch Plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013, Polet et al. 2008, Polet et al. 2010, Polet & Van Peteghem 2010, Polet & Depestele 2010</i>
Warrelnetten (een type staande want visserij)	Bijvangst van zeevogels en zeezoogdieren	<i>Haelters & Kerckhof 2004, Depestele et al. 2006, Depestele et al. 2008, Haelters & Camphuysen 2009, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO)</i>
	Spookvissen	<i>Depestele et al. 2006, Depestele et al. 2008, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO)</i>
	Bijvangst en teruggooi	<i>Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO)</i>

In Oostduinkerke zijn eveneens 12 garnaalvisserij te paard (erkend als UNESCO-werelderfgoed) en 3 kruipersverenigingen (garnaal kruien op het strand met steeknet of korre) actief, die in de eerste plaats een folkloristische waarde hebben (zie www.paardevissers.be en *Provincie West-Vlaanderen 2008*, zie thema **Maritiem en kustgebonden erfgoed**).

6.5 Duurzaam gebruik

6.5.1 Gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB)

Het GVB (verordening (EU) nr. 1380/2013) is een regeling voor het beheer van de Europese visserij met als doel een duurzame exploitatie van de mariene rijkdommen. Dit beleid moet er voor zorgen dat zowel de visserij als de aquacultuur ecologisch, economisch en sociaal duurzaam zijn en een bron van gezond voedsel voor de Europese burgers vormen. Hierbij wordt ingezet op een verbetering van de wetenschappelijke kennis over de toestand van de visbestanden. Een overzicht van alle Europese wetgeving gerelateerd met het GVB wordt gegeven op deze [website](#).

De EC streeft naar een langetermijnbeheer waarbij meerjarenplannen worden opgesteld die bijdragen tot de duurzame exploitatie van de betrokken visbestanden en de bescherming van de betrokken mariene ecosystemen. Een aantal elementen die in het GVB worden opgenomen zijn onder meer de geleidelijke invoer van de aanlandingsverplichting (verbod op de teruggooi), het bereiken van een maximale duurzame opbrengst (MDO) voor de visbestanden tegen 2020, en waar mogelijk reeds in 2015, de invoering van overdraagbare visserijconcessies (keuze van invoering ligt bij de lidstaten) en de focus op regionale besluitvorming via nieuwe adviesraden ([website DG MARE](#)). De voorziene ecologische, economische, sociale en bestuurlijke impact van deze hervorming werd onderzocht in de volgende [Europese studie \(2010\)](#).

Om de doelstellingen van het GVB te bereiken past de EU een aantal instandhoudingsmaatregelen toe die in 4 groepen kunnen ingedeeld worden ([Adriansens 2009](#), [website DG MARE](#), [handleiding voor het GVB 2009](#)):

- Europa bepaalt de totale toegestane vangsthoeveelheden (TAC) die in een bepaalde periode uit een specifiek bestand kunnen worden gevangen en vertaalt deze door naar de lidstaten onder de vorm van quota. De Vlaamse quota worden bijgehouden op de [website van de dienst Zeevisserij](#). De quota kunnen door de lidstaten onderling geruild worden. Tijdens de [Wereldtop voor Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg \(2002\)](#) heeft de internationale gemeenschap zich ertoe verbonden om ten laatste in 2015, waar mogelijk, over te gaan naar een nieuw beheersysteem op basis van de MDO voor de visbestanden ([Adriansens 2009](#), [handleiding voor het GVB 2009](#)). Op dit moment kan de MDO voor bepaalde soorten zoals roggen nog niet worden berekend. ICES moet voor Europa voor alle bestanden waarvoor geen beheersplan bestaat en geen MDO waarde voorhanden is, een kwantitatief advies geven op basis van alle beschikbare informatie. De huidige Belgische vloot is voornamelijk gericht op een typisch gemengde visserij. Om deze uitdaging het hoofd te bieden evolueert het visserijbeheer naar een 'meersoorten-beheer'. Deze problematiek wordt behandeld in de ICES-werkgroep over gemengde visserij ([WGMIXFISH](#)). Daarnaast wordt steeds meer gewezen op de effecten van doorgedreven selectief vissen en wordt gepleit voor een gebalanceerde visserij waarbij de vissen worden gevangen in overeenstemming met hun natuurlijk voorkomen ([Garcia et al. 2012](#));
- Er worden technische maatregelen uitgevaardigd zoals minimummaaswijdten, selectief vistuig, sluiten van visgronden, minimummaten voor de aanvoer van vis en een geleidelijke invoer van een verbod op teruggooi;
- De visserij-inspanning wordt beperkt door het aantal dagen dat vissersschepen op zee mogen vissen te limiteren. Daarnaast wordt de inspanning geheroriënteerd door bepaalde zones (tijdelijk) te sluiten voor visserijactiviteiten. Zo werd de Ierse Zee in januari 2013, op advies van de quotacommissie, tijdelijk gesloten voor de Belgische vissersvloot (MB 21 december 2012);
- Er worden vlootmaatregelen ingesteld waarbij voor ieder EU-land een maximumcapaciteit van de vloot wordt bepaald, in kilowatt (kW) en brutotonnenmaat (in BT). De EU-lidstaten kunnen maatregelen nemen voor vlootsegmenten met overcapaciteit. In een [studie van de Europese Rekenkamer \(2011\)](#) werd de efficiëntie van de EU-maatregelen om de overcapaciteit van de vissersvlooten aan te pakken kritisch bekeken.

Het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV; verordening (EG) nr. 508/2014) werd opgericht met als doel steun te verlenen aan de uitvoering van de operationele programma's van de lidstaten, die onder andere de hierboven aangehaalde maatregelen omvatten en invulling geven aan de EU-prioriteiten zoals vermeld in de EFMZV-Verordening (zie ook [Duurzaam gebruik - Duurzame visserijsector](#)). Hierbij streeft het EFMZV naar een concurrerende, ecologisch duurzame, economisch levensvatbare en maatschappelijk verantwoorde visserij en aquacultuur ([VIRA 2014](#)). Over de looptijd 2014-2020 wordt voor België 41,746 miljoen euro gereserveerd, wat overeen komt met 0,73% van het totale EFMZV-budget (5,749 miljard euro) (zie ook [website](#)). Een overzicht van de tussentijdse nationale evaluatierapporten van het voormalige Europees Visserij Fonds (EVF; voorloper van EFMZV) wordt gegeven in [Interim evaluation of the European Fisheries Fund \(2007-2013\)](#).

De controle op de naleving van het GVB wordt sinds 1 januari 2010 geregeld door verordening (EG) nr. 1224/2009 en sluit aan bij verordening (EG) nr. 1005/2008 (zie ook [Verleye et al. 2015b](#)) om de IOO-visserij te voorkomen, tegen te gaan en te beëindigen. Hierbij kunnen onder meer de visserijactiviteiten van alle vissersvaartuigen, met uitzondering van de kleine ambachtelijke vaartuigen (<12 m), opgevolgd worden door middel van een satellietvolgsysteem (het zogenaamde *Vessel Monitoring System*). Daarnaast zijn alle schepen verplicht hun dagelijkse visserij-activiteiten in een elektronisch logboek te rapporteren. Hierin registreren schippers de datum, de plaats en het gebruikte vistuig en ramen ze de grootte van de vangst, per vissoort (VIRA 2012, [website DG MARE](#)). Om de samenwerking en de coördinatie tussen de lidstaten inzake controle en inspectie van de visserij te organiseren, werd in 2006 het Communautair Bureau voor Visserijcontrole (CBVC) te Vigo opgericht ([handleiding voor het GVB 2009](#)).

6.5.2 Kaderrichtlijn Mariene Strategie

Naast het GVB, biedt de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS, 2008/56/EG) eveneens een kader om de impact van de visserij op het mariene milieu te beperken of te vermijden. Zo worden een aantal descriptorren vastgelegd om de goede milieutoestand te definiëren (zie ook thema **Natuur en milieu**) die specifiek of indirect betrekking hebben op de visserij, zoals de descriptorren 1 (biodiversiteit; [Cochrane et al. 2010](#)), 3 (populaties van commercieel geëxploiteerde soorten; [Piet et al. 2010](#)), 4 (elementen van de mariene voedselketen; [Rogers et al. 2010](#)), 6 (integriteit van de zeebodem; [Rice et al. 2010](#)) en 9 (vervuilende stoffen in mariene organismen voor menselijke consumptie; [Swartenbroux et al. 2010](#)).

Verder worden de fysieke beschadiging van de bodem door visserijactiviteiten en de selectieve onttrekking van soorten, met inbegrip van incidentele bijvangsten, opgenomen in de lijst van belastende en beïnvloedende factoren. Daarnaast wordt de noodzaak voor een monitoringsprogramma voor de chemische verontreiniging van commerciële vissoorten beklemtoond. Voor meer informatie omtrent de KRMS wordt doorverwezen naar [Verleye et al. \(2015b\)](#).

6.5.3 Datacollectie in Europa en België

Om het GVB te onderbouwen is gedegen onderzoek en wetenschappelijke informatie onontbeerlijk. Het visserijonderzoek wordt op Europees niveau geregeld door richtlijnen die een kader vormen voor gegevensverzameling (verordening (EG) nr. 199/2008 en verordening (EG) nr. 665/2008; *Data Collection Framework*, [DCF](#)). De EC werkt momenteel aan een actualisatie van de kaderverordening voor gegevensverzameling en een bijhorend *EU Master Data Register*, waarvoor de basisprincipes voor gegevensverzameling zoals vermeld in het GVB, met het oog op een verbeterde wetenschappelijke kennis over de toestand van visbestanden, een belangrijke basis vormen. De vernieuwde DCF en het bijhorend *EU Master Data Register* worden vorm gegeven in een zevenjarig programma (2014-2020) waarin meerdere activiteiten die in de lidstaten worden uitgevoerd, zoals data verzameling, studies, etc., worden gecombineerd. De financiering van de nieuwe DCF valt onder het EFMZV. De advisering van het GVB op basis van de wetenschappelijke informatie gebeurt via verschillende instanties (meer informatie: [handleiding voor het GVB 2009](#)):

- De Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee ([ICES](#)) geeft biologische adviezen voor het EU-visserijbeheer door middel van internationale samenwerking van visserijbiologen. De conclusies van de werkgroepen binnen ICES die aan visbestand-evaluatie werken worden verwerkt in de beraadslagingen van het Adviescomité (ACOM).
- Het Wetenschappelijk, Technisch en Economisch Comité voor de Visserij (STECF) is het reguliere adviesorgaan van de EC met betrekking tot de visserij. Dit orgaan werd opgericht in 1993 (besluit EC 93/619/EG), hernieuwd in 2005 (besluit EC 2005/629/EG) en eind 2014 hernieuwd onder het nieuwe GVB. Het STECF bestaat uit een groep onafhankelijke wetenschappers afkomstig uit de verschillende lidstaten en heeft als doel om de EC over alle aspecten van het visserijbeleid te adviseren.

In België staat de onderzoeksgroep Visserijbiologie van het [ILVO](#) in voor het verlenen van advies betreffende de toestand en het beheer van de Belgische en de Europese visserij. Verder ondersteunt deze onderzoeksgroep het onderzoek naar visserijbiologie, bestandsevaluatiemethoden, de dynamiek van mariene ecosystemen en de mogelijke gevolgen van het visserijbeheer op de bestanden en de visserij *in se*. Om deze algemene doelstellingen te realiseren, worden de onderzoeksactiviteiten vooral gericht op het verzamelen van gegevens met betrekking tot de omvang van visbestanden en het exploitatiepatroon van de commercieel belangrijke soorten. Hieruit vloeien wetenschappelijke adviezen voort, ter ondersteuning van de ontwikkeling en de uitvoering van het GVB.

Tevens worden de economische gegevens van de visserijsector, van de visverwerkende industrie en de aquacultuur geïnventariseerd en bestudeerd. Dit onderzoek resulteert zowel in wetenschappelijke als economische adviezen ter ondersteuning van de ontwikkeling en de uitvoering van het GVB.

Een aantal belangrijke uitdagingen zijn: de evolutie van een *single-species* naar een *multi-species* benadering, een visserijgericht perspectief in het kader van de ecosysteembenadering, het bevorderen van de samenwerking tussen de visserijsector en wetenschappers door middel van de *Visserij-Wetenschap-Partnerships* (VWP), socio-economische impacten van wijzigingen in het beleid en de evolutie naar een volledig ketenbeleid.

6.5.4 Duurzame visserijsector

De visserij heeft diverse crisisjaren gekend waarbij de overheid getracht heeft passend te reageren met specifieke maatregelen. Er wordt dan ook gestreefd naar meer duurzaamheid in de Vlaamse visserijsector, hetgeen onder andere gelinkt is met investeringen in een verhoogde rentabiliteit, energiebesparende technieken in de ruime zin (o.a. motor, hulpmotor, vistuig, uitrusting, etc.), alternatieve, milieuvriendelijke of meer selectieve visserijtechnieken, sloopromdes om vangstvlootcapaciteit en quota in evenwicht te brengen, nadruk op andere doelsoorten, aanpassingen in aanlandingsvolumes, verbetering van de kwaliteit van de visproducten, verbeterde arbeidsomstandigheden en veiligheid van de bemanning en de ontwikkeling van een duurzame aquacultuursector in Vlaanderen (*Visserijrapport (VIRA) 2012*). Een overzicht van de huidige problematieken binnen de visserijsector die mogelijks het 'overleven' van de sector zoals we deze nu kennen op middellange termijn kunnen compromitteren komt aan bod in *SALV (2016)*.

Hieronder worden een aantal initiatieven opgelijst om te komen tot een (meer) duurzame visserijsector:

In het kader van het EFMZV dient elke lidstaat een Operationeel Programma (EFMZV) 2014-2020 en een *Strategische Milieubeoordeling van het Nationaal Operationeel Plan voor de Belgische visserijsector 2014 - 2020* (zie KB van 18 mei 2008) op te stellen. Voor de Belgische visserijsector werd een SWOT-analyse en een beschrijving van de strategie opgemaakt met betrekking tot 5 van de 6 prioritaire zwaartepunten:

- Unieprioriteit 1 – Bevorderen van duurzame, bronefficiënte innovatieve, competitieve en kennis gebaseerde visserij;
- Unieprioriteit 2 – Stimuleren van duurzame, hulpbron-efficiënte, innovatieve, competitieve en kennis gebaseerde aquacultuur;
- Unieprioriteit 3 – Stimuleren van de toepassing van het GVB;
- Unieprioriteit 5 – Stimuleren van afzet en verwerking;
- Unieprioriteit 6 – Bevorderen van toepassing van het geïntegreerd maritiem beleid.

Unieprioriteit 4 (Territoriale cohesie) zal door België niet worden toegepast daar België geen visserijgemeenschappen of afgelegen visserijgebieden heeft.

Onder het As4-programma (ontwikkelingsstrategie voor het Belgisch kustgebied) van het voormalige EVF werden projecten gesubsidieerd die aandacht hadden voor thema's zoals duurzame visserijmethoden, vis- en visketenbeheer met de nadruk op kwaliteit, verduurzamen van de markt, innovatie, gelijke kansen, economisch leefbaarheid, etc. (*ontwikkelingsstrategie EVF As 4 Belgisch Kustgebied 2011*). De aanbesteding van de middelen werd beslist en beheerd door de Plaatselijke Groep, een partnerschap bestaande uit een geheel van socio-economische actoren uit de visserijsector, NGOs en overheidsdiensten. Eén van de meest in het oog springende en praktisch toepasbare resultaten is de VALDUVIS-methode die aan de hand van indicatoren onder de drie pijlers van duurzaamheid, de duurzaamheidscore bepaalt op het niveau van elke individueel aangelande viskist.

Teneinde de rentabiliteitsproblemen van de vissersvloot het hoofd te kunnen bieden, heeft de Vlaamse overheid een *globaal actie- en herstructureringsplan (Task Force Visserij 2006)* opgesteld, dat via structurele maatregelen een duurzame Vlaamse visserij beoogt. Dit plan kadert onder meer in de Europese verordening (EG) nr. 744/2008 die toeliet om gedurende een bepaalde periode steun te geven voor de sloop van vissersschepen en verhoogde steun voor modernisering. Deze maatregelen werden medegefinancierd via Vlaamse overheidsmiddelen komende van het *FIVA* (decreet 13 mei 1997).

- In 2005 werd het maximale motorvermogen opgetrokken tot 1.200 kW en werden drie vlootsegmenten voorzien. Daarnaast werd de sloop van vaartuigen tijdelijk ondersteund via overheidstussenkomst (MB van 2 juni 2009, zie *Maatschappelijk belang - Belgische vissersvloot*);
- Het aangepaste Vlaamse quotabeleid (in voege sinds 1 februari 2006) moet bijdragen tot een optimale en efficiënte quotabenuutting (meer informatie: *Adriansens 2009*);
- Er wordt onderzoek verricht naar alternatieve visserijtechnieken om de overblijvende vaartuigen om te vormen tot een duurzame vloot.

Binnen *ILVO* wordt onderzoek gevoerd naar meer duurzame visserijtechnieken. Zo wordt het ontwerp van de boomkor aangepast teneinde de selectiviteit te verhogen en de bodemberoering, de sleepweerstand en zo ook het brandstofverbruik te reduceren (*Depestele et al. 2007, Stouten et al. 2007*). Er worden tevens experimentele aanpassingen aan het vistuig getest om de teruggooi van ondermaatse vis en niet-commerciële organismen tegen te gaan. Er wordt verwacht dat onderzoek naar een verbeterde soort- en lengteselectiviteit in de toekomst noodzakelijk zal blijven door het voorgestelde teruggooiverbod (bv. *Depestele et al. 2011*). Daarnaast wordt eveneens onderzoek

verricht naar alternatieve visserijtechnieken zoals onder meer handlijnvisserij, staandewantvisserij, de zogenaamde *flyshoot*-visserij en de garnalenpulskor (*Hovercran*) (*Polet 2004, Van Craeynest 2009, Polet & Van Peteghem 2010, Verhaeghe et al. 2011, Verschueren et al. 2012, Depestele et al. 2012 (WaKO-II-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO)*).

Het *VALOREVIS-project* (2014-2015) beoogde enerzijds het in kaart brengen van de reststromen in de visserijsector die het meest interessant zijn om te valoriseren en anderzijds het faciliteren en creëren van nieuwe industriële activiteiten en samenwerking in Vlaanderen op basis van valorisatie.

Vanuit de visserijsector zelf werd een *maatschappelijk convenant ter bevordering van een duurzame Vlaamse visserijsector (2011)* uitgewerkt. Dit convenant resulteerde in het rapport 'Vistraject' (*De Snijder et al. 2015*), dat zeven hoofddoelstellingen identificeert met betrekking tot het transitieproces van de sector richting een duurzame Vlaamse visserij. Hierbij wordt uitgegaan van drie pijlers: rentabiliteit, zorg voor het milieu en het sociale aspect van de visserij. In juni 2015 werd het maatschappelijk convenant in uitvoering van de doelstellingen van het project 'Vistraject' ondertekend. De organisatie van het convenant bestaat uit een Task Force, een klankbordgroep en vier werkgroepen, i.e. WG Visserij, WG Beleid, WG Vernieuwing en WG Kust. In 2012 heeft de Vlaamse Regering reeds een *Actieplan Selectief Vissen (2012)* opgesteld als pro-actieve reactie op een aantal zaken in het hervormde GVB van 2013. In dit actieplan worden 10 speerpunten voorgesteld die tot een verduurzaming in de visserij moeten leiden. In het activiteitenverslag van de rederscentrale 2010 (*Wintein & Brouckaert 2011*) wordt verder verwezen naar een aantal initiatieven met duurzaamheid als doelstelling.

Referentielijst wetgeving

Tabel met de Europese wetgeving. Voor de geconsolideerde teksten van deze wetgeving verwijzen we naar [Eurlax](#).

EUROPESE WETGEVING			
Afkorting (indien beschikbaar)	Titel	Jaar	Nummer
Richtlijnen			
<i>Habitatrichtlijn</i>	Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna	1992	43
<i>Kaderrichtlijn Mariene Strategie</i>	Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (Kaderrichtlijn mariene strategie)	2008	56
Verordeningen			
<i>DCF</i>	Verordening betreffende de instelling van een communautair kader voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector en voor de ondersteuning van wetenschappelijk advies over het gemeenschappelijk visserijbeleid	2008	199
<i>Uitvoeringsbepalingen DCF</i>	Verordening tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) nr. 199/2008 van de Raad betreffende de instelling van een communautair kader voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector en voor de ondersteuning van wetenschappelijk advies over het gemeenschappelijk visserijbeleid	2008	665
	<i>Verordening tot instelling van een tijdelijke specifieke actie ter bevordering van de herstructurering van de door de economische crisis getroffen vissersvloot van de Europese Gemeenschap</i>	2008	744
	<i>Verordening houdende de totstandbrenging van een communautair systeem om illegale, ongemelde en ongereguleerde visserij te voorkomen, tegen te gaan en te beëindigen</i>	2008	1005
	<i>Verordening tot vaststelling van een communautaire controleregeling die de naleving van de regels van het gemeenschappelijk visserijbeleid moet garanderen</i>	2009	1224
<i>Gemeenschappelijk Visserijbeleid</i>	Verordening (EU) nr. 1380/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2013 inzake het gemeenschappelijk visserijbeleid, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 1954/2003 en (EG) nr. 1224/2009 van de Raad en tot intrekking van Verordeningen (EG) nr. 2371/2002 en (EG) nr. 639/2004 van de Raad en Besluit 2004/585/EG van de Raad	2013	1380
<i>Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij</i>	Verordening (EU) nr. 508/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 inzake het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en tot intrekking van de Verordeningen (EG) nr. 2328/2003, (EG) nr. 861/2006, (EG) nr. 1198/2006 en (EG) nr. 791/2007 van de Raad en Verordening (EU) nr. 1255/2011 van het Europees Parlement en de Raad	2014	508
Andere (aanbeveling, communicatie, groenboek, witboek,...)			
	<i>Besluit van de Commissie betreffende de instelling van een Wetenschappelijk, Technisch en Economisch Comité voor de visserij</i>	1993	619
	<i>Mededeling van de commissie (COM): Duurzame ontwikkeling in Europa voor een betere wereld: Een strategie van de Europese Unie voor duurzame ontwikkeling</i>	2001	264
	<i>Besluit van de raad tot oprichting van regionale adviesraden in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid</i>	2004	585
	<i>Besluit tot instelling van een Wetenschappelijk, Technisch en Economisch Comité voor de visserij</i>	2005	629

EUROPESE WETGEVING (vervolg)			
Afkorting (indien beschikbaar)	Titel	Jaar	Nummer
	<i>Groenboek (COM): Hervorming van het gemeenschappelijk visserijbeleid</i>	2009	163
	<i>Mededeling van de commissie (COM): Hervorming van het gemeenschappelijk visserijbeleid</i>	2011	417

Tabel met Belgische en Vlaamse wetgeving. Voor de geconsolideerde teksten van deze wetgeving verwijzen we naar het *Belgisch staatsblad* en de *Justel-databanken*.

BELGISCHE EN VLAAMSE WETGEVING		
Datum wetgeving	Titel	Dossiernummer
Wetten		
Wet van 19 augustus 1891	Wet betreffende de zeevisserij in de territoriale zee	1891-08-19/30
Wet van 10 oktober 1978	Wet houdende vaststelling van een Belgische visserijzone	1978-10-10/30
Wet van 22 april 1999	Wet betreffende de exclusieve zone van België in de Noordzee.	1999-04-22/47
Koninklijke besluiten		
KB 21 december 2001	Koninklijk besluit betreffende de soortenbescherming in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	2001-12-21/72
KB van 18 mei 2008	Koninklijk besluit tot vaststelling van het feit dat een beoordeling van de gevolgen op het milieu vereist is voor het nationaal operationeel programma voor de visserijsector en dat een beoordeling van de gevolgen op het milieu niet vereist is voor het nationaal strategisch plan voor de visserijsector	2008-05-18/32
KB van 23 juni 2010	Koninklijk besluit betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden	2010-06-23/05
KB van 20 maart 2014	Koninklijk besluit tot vaststelling van het marien ruimtelijk plan	2014-03-20/03
Decreten		
Decreet van 13 mei 1997	Decreet houdende oprichting van een Financieringsinstrument voor de Vlaamse visserij- en aquacultuursector	1997-05-13/31
Decreet van 28 juni 2013	Decreet betreffende het landbouw- en visserijbeleid	2013-06-28/15
Ministeriële besluiten		
MB van 2 juni 2009	Ministerieel besluit tot toekenning van een beëindigingspremie voor de definitieve onttrekking van vissersvaartuigen aan de zeevisserijactiviteit in het kader van een vlootaanpassingsregeling	2009-06-02/01
MB van 16 maart 2012	Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2005 tot de instelling van een visvergunning en houdende tijdelijke maatregelen voor de uitvoering van de communautaire regeling inzake de instandhouding en de duurzame exploitatie van de visbestanden, wat betreft het kustvisserssegment en de opdeling van bestaande visvergunningen	2012-03-16/10
MB van 21 december 2012	Ministerieel besluit houdende tijdelijke aanvullende maatregelen tot het behoud van de visbestanden in zee	2012-12-21/03
Andere		
Besluit van de Vlaamse regering van 16 december 2005	Besluit van de Vlaamse regering tot de instelling van een visvergunning en houdende tijdelijke maatregelen voor de uitvoering van de communautaire regeling inzake de instandhouding en de duurzame exploitatie van de visbestanden	2005-12-16/48
Besluit van de Vlaamse regering van 13 maart 2015	Besluit van de Vlaamse Regering houdende een verbod op het gebruik van warrelnetten en kieuwnetten in de Vlaamse strandzone ter bescherming van zeezoogdieren	2015-03-13/02
Besluit van de Vlaamse regering van 3 juli 2015	Besluit van de Vlaamse Regering houdende de vaststelling van de verplichte bijdrage van de reders van Belgische vissersvaartuigen voor het jaar 2015 aan het Fonds voor Scheepsjongens	2015-07-03/04

